

ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ НАСОСНОЇ УСТАНОВКИ З ЧАСТОТНО РЕГУЛЬОВАНИМ ЕЛЕКТРОПРИВОДОМ ТА НЕЙРОННОЮ МЕРЕЖЕЮ

Теряєв В.І., к.т.н., доцент, Бур'ян С.О., асистент, Брус М.І., студент
кафедра автоматизації електромеханічних систем та електроприводу

Вступ. Однією з актуальних проблем промисловості, а також різноманітних галузей народного господарства є транспортування рідини з максимальною ефективністю. Тому побудова САР продуктивності має важливе значення. Зазвичай такі системи здійснюють автоматичне регулювання напору або продуктивності [1,2]. Для реалізації цих систем використовують різноманітні датчики, які мають значну вартість, тому досить широке застосування знайшли непрямі методи вимірювання необхідних величин – наприклад за допомогою нейронних мереж, які дозволяють робити необхідні вимірювання досить точно [3].

Схема водопостачання. Функціональна схема системи водопостачання складається з частотно регульованого асинхронного привода, насосу, вихідними величинами якого є продуктивність Q та напір H . Будемо вважати, що на насос у якості зовнішнього збурення діє постійний у часі гідравлічний опір мережі $a(t) = \text{const}$ (розглядається ідеальний випадок, який можливий в години низького використання води – пізно вночі, або в обідні години).

Статичні характеристики гідравлічної мережі апроксимуються параболою $H = H_{\text{нб}} + aQ^2$, де $H_{\text{нб}}$ - напір при нульовій подачі насосу (геодезичний або статичний напір).

В цьому випадку рівняння характеристик насосу матиме вид:

$$H = H_{0f} \left(\frac{\omega}{\omega_f} \right)^2 - a_0 Q^2,$$

де ω - швидкість обертання насосу; ω_f - номінальне значення швидкості; H_{0f} - напір при нульовій подачі та номінальній швидкості; a_0 - гідравлічний опір насосу.

Якщо припустити, що площі перерізу S напорного та всмоктуючого трубопроводів однакові, то складні перехідні процеси в насосі та трубопроводах можна апроксимувати аперіодичною ланкою, а диференціальне рівняння, яке описує насос при керуванні швидкістю матиме вигляд [2]:

$$\frac{m}{\rho g} \dot{Q} + s^2 (a + a_0) Q^2 = s^2 \frac{H_{0f}}{\omega_f^2} \omega^2 + s^2 H_{\text{нб}},$$

де m - маса води в насосі та трубопроводах; g - прискорення вільного падіння; ρ - густина води.

Момент на валу насоса визначається за співвідношенням $M = \frac{\rho g Q H}{\eta \omega}$,

де η - коефіцієнт корисної дії насоса.

На основі отриманих рівнянь побудована структурна схема насосної установки, що представлена на рис. 1

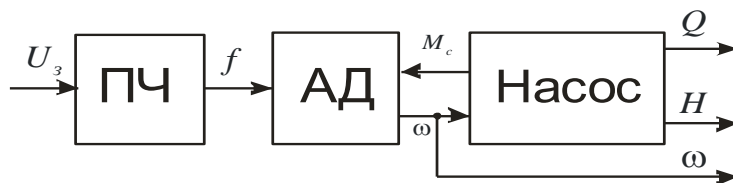

Рисунок 1 – Структурна схема системи водопостачання

Датчик продуктивності побудований за допомогою нейронної мережі [4]. Ця мережа має п'ять входів, два захованих шари нейронів з активаційними функціями типу гіперболічного тангенсу та один вихідний нейрон з лінійною функцією активації. Для тренування нейронної мережі було створено 5 тренувальних масивів $H, H(k-1), \omega, \omega(k-1), Q(k-1)$, та один цільовий Q .

Структурна схема системи водопостачання з нейронною мережею представлена на рис 2.

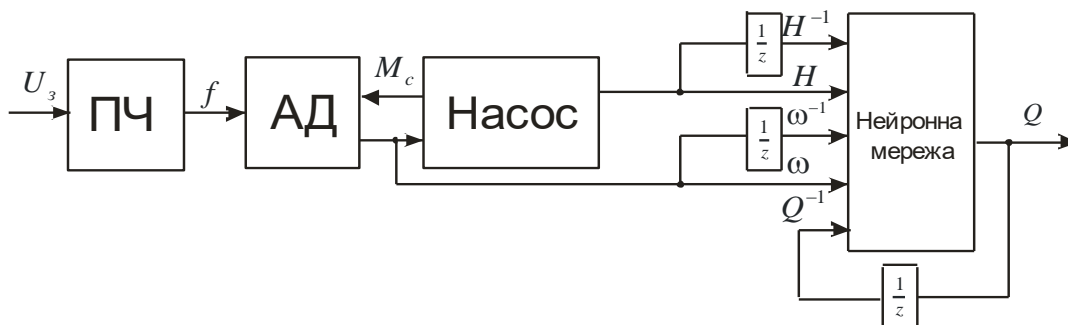

Рисунок 2 – Структурна схема системи з нейронною мережею

На вхід системи подається напруга завдання, що змінюється за законом, представленим на рис. 3.

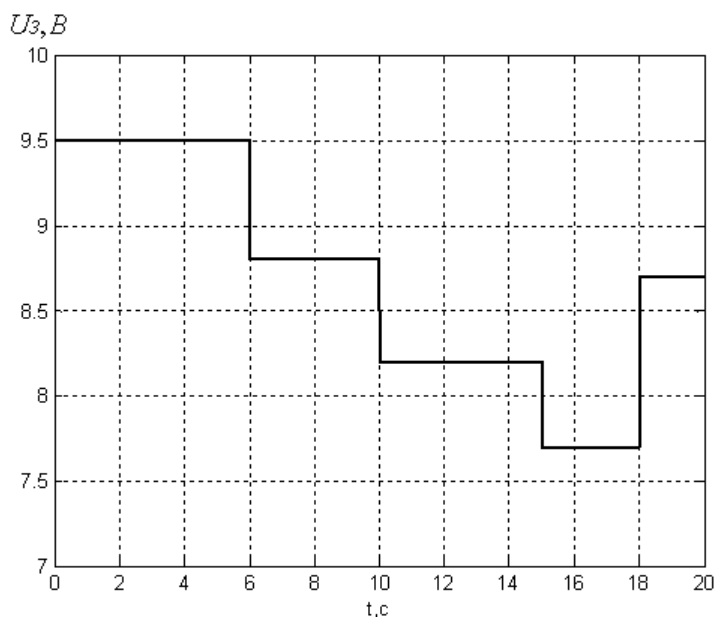

Рисунок 3 – Графік зміни напруги завдання

Моделювання проводилося у середовищі MatLab/Simulink. Було проведено два дослідження.

Перше дослідження. Перевірка відпрацювання системою з нейронною мережею заданої продуктивності. Для цього на вхід системи подаємо напругу завдання таку ж, як і для тренування системи. Отримані графіки відпрацювання продуктивності, що виміряна датчиком та нейронною системою представлені на рис. 4 (відповідно, криві 1 та 2). Для візуальної оцінки похибки на рис. 4, виділено область, яка у збільшеному масштабі представлена на рис. 5.

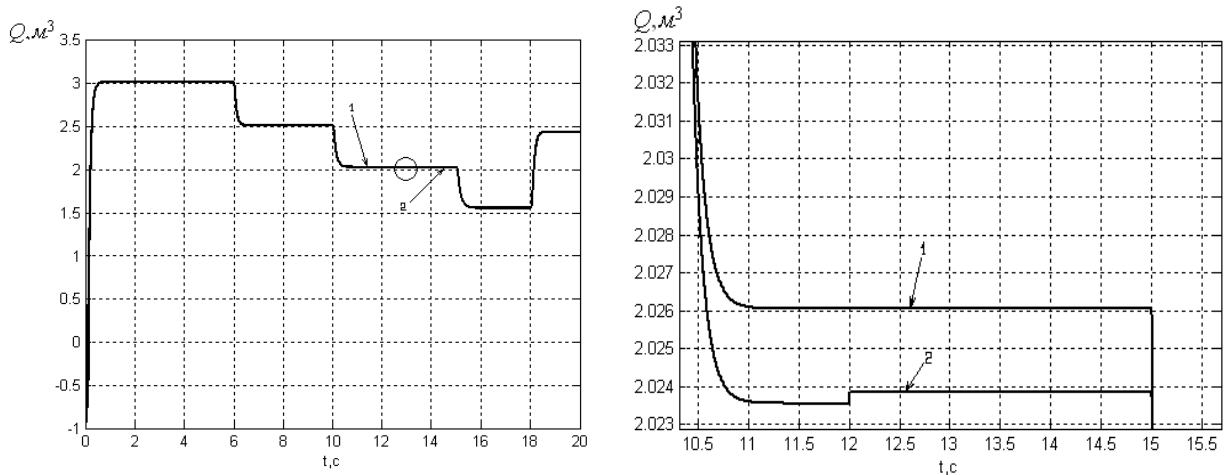

Рисунок 4 – Графіки зміни продуктивності

Друге дослідження. Перевірка якості відпрацювання системою з нейронною мережею довільно змінюваного завдання. Для цього використаємо зміну завдання за законом, який має вигляд, представлений на рис. 5.

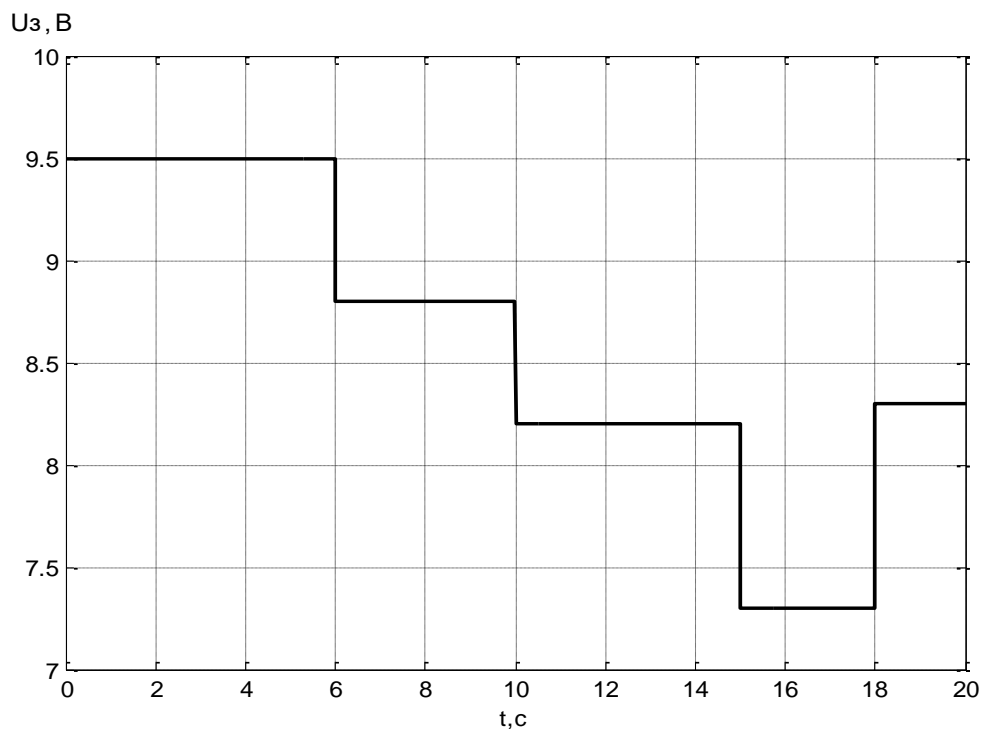

Рисунок 5 – Графік зміни напруги завдання

Графіки вимірювання продуктивності після зміни завдання представлені на рис. 7, на якому графік 1 – продуктивність, виміряна системою керування із звичайним датчиком, графік 2 – продуктивність, виміряна нейронною мережею.

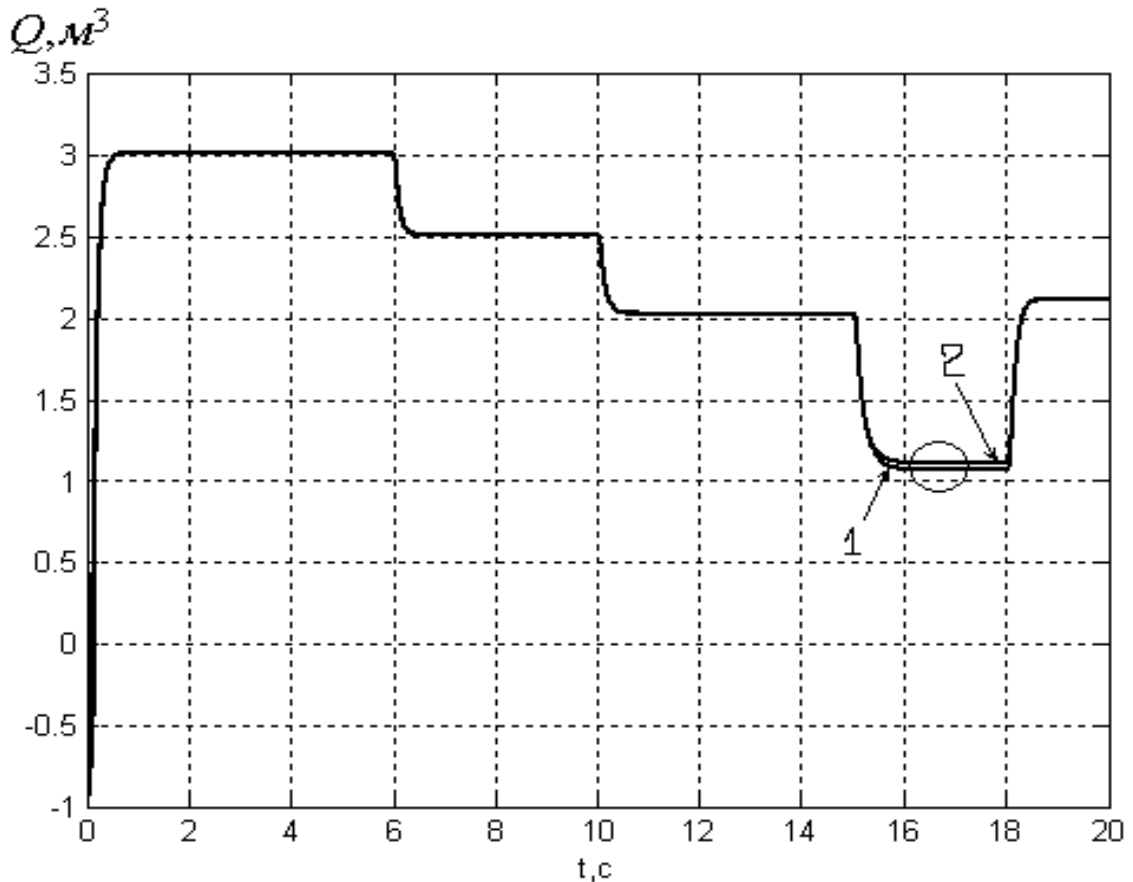

Рисунок 6 – Графіки зміни продуктивності

Висновок. Як показують досліди, нейронна мережа досить точно вимірює продуктивність при тому завданні, на яке вона була тренована. Якщо ж завдання обрано довільно, то величина похибки значно збільшується, що свідчить про необхідність індивідуального налаштування системи на конкретний режим роботи.

Перелік посилань

1. Попович М.Г., Костицький В.В. Електромеханічні системи автоматизації та електропривод (Теорія і практика), – К.: КНУТД. -2008. -408 с.
2. Попович М.Г., Теряев В.І., Кіселичник О.І., Бур'ян С.О. Особливості синтезу та дослідження електромеханічних систем з послідовною корекцією та частотно регульованими асинхронними двигунами // Вісн. Кременчуцького держ. політех. ун-ту ім. М. Остроградського. Вип. 3/2007 (44). Ч. 2. С.12-16.
3. Рутковская Д., Пилиньский М., Рутковский Л. Нейронные сети, генетические алгоритмы и нечеткие системы. М.: Горячая линия-Телеком, 2004. – 452 с.
4. Приймак Б.І., Бур'ян С.О., Халімовський О.М., Оцінювач продуктивності відцентрової насосної установки на основі нейронної мережі Україна, Київ.